

PUBLIKAČNÍ ETIKA A PLAGIÁTORSTVÍ

VIKBA30

JARO 2013

PUBLIKAČNÍ ETIKA

- Spadá pod informační etiku, která je spjata s uplatňováním etických zásad souvisejících se získáváním, zpracováním, vyhledáním, uchováváním, publikováním a zprostředkováním informací
- Jedná se o jistá etická pravidla, na která musí dbát autor při tvorbě odborného textu
- Pravidla jsou součástí nepsaného etického kodexu vědeckých pracovníků

ZÁSADY PUBLIKAČNÍ ETIKY

1. Uvádíme všechny zdroje, z nichž jsme čerpali a neuvádíme zdroje, z nichž jsme nečerpali

- Viz zákon 121/2000 Sb, § 31 Citace
- (1) Do práva autorského nezasahuje ten, kdo
 - a) užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle,
 - b) užije výňatky z díla nebo drobná celá díla pro účely kritiky nebo recenze vztahující se k takovému dílu, vědecké či odborné tvorby a takové užití bude v souladu s poctivými zvyklostmi a v rozsahu vyžadovaném konkrétním účelem,
 - c) užije dílo při vyučování pro ilustrační účel nebo při vědeckém výzkumu, jejichž účelem není dosažení přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu, a nepřesáhne rozsah odpovídající sledovanému účelu;

vždy je však nutno uvést, je-li to možné, jméno autora, nejde-li o dílo anonymní, nebo jméno osoby, pod jejímž jménem se dílo uvádí na veřejnost, a dále název díla a pramen.

ZÁSADY PUBLIKAČNÍ ETIKY

2. Zachováváme anonymitu a soukromí lidí

- Jedná se o případy, kdy chceme publikovat výsledek pokusu nebo výzkumu, který je spjatý s konkrétními osobami – pro zveřejnění osobních dat musíme mít souhlas zúčastněných, pokud ho nemáme, zůstanou anonymní
- Pozor na zveřejňování fotografií!

ZÁSADY PUBLIKAČNÍ ETIKY

3. Nezveřejňujeme vymyšlené výsledky či záměrně zkreslená fakta

- Výsledky své práce neupravujeme, neměníme ani nevynecháváme jen proto, abychom dosáhli požadovaného cíle
- Zveřejnění nesprávného zjištění může v extrémních případech vyvolat všeobecnou paniku (převratný lék na rakovinu apod.)
- Z nesprávných výsledků pak mohou vycházet jiní autoři a kvalita jejich prací je tím ohrožena

ZÁSADY PUBLIKAČNÍ ETIKY

4. Nevytváříme plagiáty

- Citovat, citovat a citovat!

5. Za výsledky práce přijímáme zodpovědnost

6. Nezveřejňujeme opakovaně stejné výsledky

- Nekopírujeme sami sebe recyklováním článků

PLAGIÁTORSTVÍ

- **Plagiát** – dílo, jež někdo jiný než původní autor vydává za své
- **Plagiátorství** – projev, který nevhodně či podvodně využívá již existující práci bez svolení či uvedení jejího autora
- **Antiplagiátorská politika** – opatření zveřejněná a prosazovaná organizací, která spravuje oblast záležitostí spojených s prevencí, detekcí a postihy za nedovolené napodobování a přejímání děl bez svolení či uvedení autora

CO JE PLAGIÁTORSTVÍ

Definice plagiátorství:

- Dle ČSN ISO 5127-2003 „Informace a dokumentace - Slovník“: *„Představení duševního díla jiného autora půjčeného nebo napodobeného v celku nebo z části, jako svého vlastního.“*
- Dle České terminologické databáze knihovní a informační vědy (TDKIV): *„Nedovolená napodobenina (přesná nebo částečná) uměleckého nebo vědeckého díla jiné osoby, která je bez uvedení předlohy vydávána za originál; její původce tak porušuje autorská práva autora původní předlohy.“*

ANTIPLAGIÁTORSKÁ POLITIKA

Měla by obsahovat:

- Zdůvodnění, proč je důležitá
- Vymezení, co je to plagiátorství
- Popis, kdy k plagiátorství dochází (rozlišení citací, parafrází apod.)
- Návrh, jak se plagiátorství vyhnout
- Postihy za plagiátorství v různých situacích (seminární práce, diplomová práce, kolaborativní projekt, výzkum apod.)

KOMERČNÍ PLAGIÁTORSTVÍ

- Neetické podnikání
- Firmy nabízejí za nemalou úplatu vytvoření díla, které za objednatele vypracuje někdo jiný a objednatel ho bude vydávat za vlastní
- Rizika
 - Odhalení a trest
 - Nízká kvalita textu – obhajoba bez záruky
 - Vždy se na to může přijít, dílo je přístupné všem
 - Problémy v pozdějším zaměstnání a životě
 - ŠPATNÉ SVĚDOMÍ!
- Paradox – firmy garantují ochranu proti plagiátorství!

KOMERČNÍ PLAGIÁTORSTVÍ

- Zatím velmi těžko postižitelné z hlediska zákona, šlo by to jen v případě, že by škola žalovala studenta za porušení cizích práv
- Při odhalení dojde k disciplinárnímu řízení a k vyloučení studenta ze studia – jedná se o hrubé porušení studijního řádu
- Firmy postižitelné nejsou – uzavírají s objednavateli smlouvu o dílo a formálně vypracovávají a vyhledávají pouze „podklady“, nikoli celé práce

KOMERČNÍ PLAGIÁTORSTVÍ Z HLEDISKA AZ

- Použitím cizího textu pod svým jménem studenti porušují autorský zákon
- Autorská práva jsou nepřevoditelná, nelze se jich vzdát, zřeknout, nelze je darovat ani prodat
- O plagiátorství se tedy jedná i v případě, kdy vydáváme cizí dílo za své se souhlasem původního autora

KOMERČNÍ PLAGIÁTORSTVÍ – PŘÍKLADY FIREM

- <http://www.diplomky.net/>
- <http://www.seminarkybezprace.cz/>
- <http://zpracovani-seminarnich-praci.wz.cz/>
- <http://www.ukolydoskoly.cz/>
- <http://www.referaty-zababku.cz/>
- <http://www.referaty-kvalitne.cz/>

NÁMĚT K DISKUZI

„Nechte vaše práce vydělávat za vás!“

- Databáze prací na diplomky.net
- Možnost stažení vybrané práce za poplatek
- Autor práce získává za každé stažení procenta ze zisku
- Jsou tím studenti MU znevýhodněni?
- **PROČ SE NĚKTERÉ VŠ BRÁNÍ ZVEŘEJŇOVÁNÍ ZÁVĚREČNÝCH PRACÍ?**

PŘÍČINY PLAGIÁTORSTVÍ

- **Prokrastinace** – chorobné odkládání povinností
- **Strach** z nesplnitelného úkolu
- Brzký **termín** odevzdání práce
- **Touha** po vzrušení, otázka důvtipu (podobně jako hacking)
- Nedostatek **času**
- **Přecenění** svých schopností

STUDENTI BY SI MĚLI UVĚDOMIT, ŽE:

- Důležité není jen umět informace najít, ale pochopit je, interpretovat a analyzovat
- Nikdo nečeká, že student odevzdá práci lepší než vyučující/vědec/odborník
- Zásadní je naučit se psát, vytvořit si svůj styl
- Studium není jen honba za titulem
- Správná cesta není dělat to, co dělají ostatní a čekat, zdali mi to také projde

JAK PŘEDCHÁZET PLAGIÁTORSTVÍ

- Důraz na informační gramotnost na všech stupních škol
- Vedení k morální zodpovědnosti
- Uvědomit si důležitost citování, parafázování a odkazování
- Negativní motivace – použití technologií na odhalení plagiátů, postihy...

CO NENÍ PLAGIÁTORSTVÍ

- Situace, v nichž je opakování dřívějších projevů bez uvedení autorství akceptovatelné
- Příklady:
 - Běžně opakované vtipy
 - Vžitá data historických událostí
 - Obecně známá fakta, běžná znalost (dostupné ve slovnících a encyklopediích)
- Viz empirické pravidlo - pokud je ta stejná informace opakovaná v pěti a více na sobě nezávislých zdrojích, lze ji považovat za běžnou znalost

ODHALOVÁNÍ PLAGIÁTORSTVÍ

- IS.MUNI.CZ - systém „jako vejce vejci“
- Theses.cz
- Odevzdej.cz
- <http://www.scanmyessay.com/>
- <http://www.copyscape.com/>

Možné použít i pro obrázky a fotky –

- [http://www.tineye.com/](http://www tineye.com/)

TYPY PLAGIÁTORŮ, KTEŘÍ NECITUJÍ

- **Duch:** Autor opíše slovo od slova celou cizí práci.
- **Fotokopírovač:** Autor kopíruje významné části textu přímo z jednoho zdroje, a to bez změny.
- **Maskáč:** Autor se snaží zamaskovat plagiátorství kopírováním z několika různých zdrojů, vylepšuje věty tak, aby jim zachoval smysl z původní formulace.
- **Přestrojovač:** Ačkoli autor zachoval obsah zdroje, změnil vzhled dokumentu záměnou klíčových slov a frází – cizí myšlenky vyjádřil vlastními slovy.
- **Lenoch:** Autor má čas parafrázovat většinu obsahu z jiných zdrojů a dát to všechno k sobě tak, aby to logicky zapadalo, místo aby věnoval stejné úsilí na zpracování původní práce
- **Sebevykradač:** Autor si velkoryse vypůjčil podstatnou část ze svého předchozího díla a porušil tím pravidla týkající se očekávání originality, zavedná většinou akademických institucí.

TYPY PLAGIÁTORŮ, KTEŘÍ CITUJÍ

- **Zapomenutá poznámka pod čarou:** Autor uvádí název zdroje, ale opomene zahrnout konkrétní informace o umístění odkazovaného materiálu.
- **Uvádění v omyl:** Autor poskytuje nesprávné informace o zdroje, takže je nemožné je najít.
- **Příliš dokonalá parafráze:** Autor správně odkazuje na zdroje, ale zanedbává použití uvozovek k označení doslovné citace, pouze parafrázuje.
- **Nic původního:** Autor správně uvádí všechny zdroje, parafráze a citace, ale text neobsahuje vůbec žádné původní myšlenky autora.
- **Dokonalý zločin:** Všichni víme, že to neexistuje. V tomto případě autor řádně cituje, ale následně pokračuje, aby parafrázoval další argumenty z těchto zdrojů už bez uvedení citace nebo odkazu.

KAUZY HISTORICKÉ

- **Martin Luther King** – dopouštěl se plagiátorství a porušování autorských práv, zejména pak v době svých studií na Bostonské univerzitě. Mezi nejvýznamnější případy patří jeho disertační práce, z níž je 45 % první části a 21 % druhé části plagiátem. Závěrečných 20% projevu „I Have a Dream“, který byl později mnohokrát vydán v tištěné verzi, je téměř shodná s dřívějším projevem Kingova přítele, reverenda Archibalda Careyho.

- (zdroj Wikipedie: Martin Luther King)

KAUZY AKADEMIKŮ

- **Ivo Budil** – profesor antropologie ze ZČÚ napsal příspěvek do sborníku, který byl opsán z článku cizího autora
- **Josef Světlík** – bývalý děkan fakulty UTB opsat část své habilitační práce ze své práce doktorské
- **Libor Pavera** – vyučující SLU opsal svou habilitační práci z díla již zemřelého autora
- Plzeňská právnická fakulta – **Ivan Tomažič, Jaroslav Zachariáš** a další

KAUZY POLITIKŮ

- Maďarský prezident **Pál Schmitt** – rezignoval začátkem dubna 2012 na základě obvinění z plagiarismu, svou dizertační práci o ekonomických aspektech olympijských her opsal od bulharského experta na sport
- Více na http://www.lidovky.cz/madarsky-prezident-rezignoval-kvuli-plagiatorstvi-fyn-/ln_zahranici.asp?c=A120402_133003_ln_zahranici_rka
- Německý ministr obrany **Karl Theodor zu Guttenberg** – opsal doktorskou práci, musel odstoupit a k tomu zaplatil pokutu ve výši 20 tisíc eur, které půjdou na charitu.
- Více na <http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=692578>

KAUZY NA MU

- Bývalý děkan ESF **Martin Svoboda** odstoupil kvůli podezření z plagiátorství
 - Přihlásil se k autorství díla, ve kterém nebyl jako autor uveden a také vydal dvě publikace, jejichž obsah byl shodný s jinými publikacemi, které vyšly v němčině

Více na <http://www.online.muni.cz/udalosti/1802-dekan-esf-odstoupil-pro-podezreni-z-plagiatorstvi>

- Právnická fakulta řešila případ dvou studentek, které ve své diplomové a rigorózní práci doslovně přepsaly 11 a 4 strany z časopisu Právní rádce

Více na http://zpravy.idnes.cz/prava-v-brne-nasla-tri-plagiaty-univerzita-zridi-eticke-komise-p75-domaci.aspx?c=A100511_075140_studium_taj

JAK SE ŘEŠÍ ODHALENÉ PLAGIÁTORSTVÍ STUDENTŮ

- V ČR zatím není plagiátorství ošetřeno zákonem, každá VŠ to řeší individuálně
- Zákon o vysokých školách - **Disciplinární přešupek**
- **§ 64** Disciplinárním přešupkem je zaviněné porušení povinností stanovených právními předpisy nebo vnitřními předpisy vysoké školy a jejích součástí.
- **§ 65 (1)** Za disciplinární přešupek lze uložit některou z následujících sankcí:
 - a) napomenutí,
 - b) podmíněné vyloučení ze studia se stanovením lhůty a podmínek k osvědčení,
 - c) vyloučení ze studia.
- (2) Od uložení sankce je možné upustit, jestliže samotné projednání disciplinárního přešupku vede k nápravě.
- (3) Při ukládání sankcí se přihlíží k charakteru jednání, jímž byl disciplinární přešupek spáchán, k okolnostem, za nichž k němu došlo, ke způsobeným následkům, k míře zavinění, jakož i k dosavadnímu chování studenta, který se disciplinárního přešupku dopustil a k projevené snaze o nápravu jeho následků. Vyloučit ze studia lze pouze v případě úmyslného spáchání disciplinárního přešupku.

DOPLŇUJÍCÍ MATERIÁLY

Tutoriál - plagiátorství

- <http://library.leeds.ac.uk/tutorials/plagiarism/>

Rozhovor Martina Krčála s Vladimírou
Dvořákovou

- http://www.rozhlas.cz/radio_cesko/exkluzivne/zprava/opsana-prace-pripomina-slovnifotbal-rika-odbornice--1047845

POUŽITÉ ZDROJE

- http://www.plagiarism.org/plag_article_types_of_plagiarism.html
- KRATOCHVÍL, Jiří (et al.) *Metodika tvorby bibliografických citací* (1. vydání) Elportál, Brno : Masarykova univerzita. ISSN 1802-128X. 2010
- LORENZ, Michal. *Studijní texty k informační etice*. [online] dostupné z URL: Kurzy.knihovna.cz